

ยิ้มรับความชรา

ก้าวสู่สังคมสูงอายุ เสถียรมั่นคง สร้างชุมชนเข้มแข็ง

กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ความเป็นมา

ในประเทศไทยมีชมรมหรือกลุ่มผู้สูงอายุกว่า 20,000 แห่ง จากประสบการณ์การทำงานทั้งในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย ชมรมหรือกลุ่มผู้สูงอายุเหล่านี้เป็นกลไกระดับชุมชนที่มีศักยภาพและประสิทธิภาพในการส่งเสริมพัฒนางานผู้สูงอายุเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุหากได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ ที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ชมรมหรือกลุ่มผู้สูงอายุจำนวนมากยังไม่สามารถใช้ศักยภาพความสามารถได้อย่างเต็มที่

การเสริมสร้างความเข้มแข็งชมรมและเครือข่ายผู้สูงอายุ เป็นองค์ประกอบหลักหนึ่งของ “โครงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์” ดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำปาง ตั้งแต่ พ.ศ.2551-2554 โดยองค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศ (HelpAge International) ร่วมกับมูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ (Foundation for Older Persons' Development - FOPDEV) และเครือข่ายองค์กรดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ จังหวัดเชียงใหม่ (AgeNet Chiang Mai) โดยการสนับสนุนของกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) เอกสารฉบับนี้นำเสนอประสบการณ์ กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ยิ้มรับความชรา

อาคารชั้นเดียวปลูกสร้างด้วยปูนทั้งหลัง บันไดทางขึ้นด้านหน้าครึ่งหนึ่งถูกปรับเป็นทางลาดสำหรับรถเข็น โถงใหญ่ภายในอาคารแบ่งออกเป็นสองส่วน ด้านหนึ่งจัดวางเบาะผืนใหญ่ใช้เป็นที่สำหรับรอนวด อีกฝั่งตั้งเครื่องออกกำลังกายแบบต่างๆ ตั้งแต่ของพื้นบ้านอย่างกะลาวิเศษ (กะลามะพร้าวตัดแปลงประยุกต์เข้ากับเชือก ใช้ยึดคล้ายกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น เป็นชุดออกกำลังกายที่น่าสนใจและสนุกสนาน เกิดแรงจูงใจที่จะออกกำลังกาย สามารถออกกำลังกายเป็นกลุ่ม หรือเดี่ยวก็ได้) ไปยังเครื่องมือทันสมัยอย่างจักรยานไฟฟ้าที่มีหน้าปัดดิจิตอลบอกอัตราการออกกำลังกายเป็นตัวเลข ห้องน้ำที่แบ่งสัดส่วนหญิงชายก็มีราวจับที่พนักมือ ใช้ยึดยืนตัว ช่วยอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ที่มีปวดหลังปวดบั้นเอวลูกนั่งลำบาก ทุกสิ่งถูกจัดเตรียมไว้สำหรับรองรับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุอย่างครบครันเพื่อให้เหมาะสำหรับการเป็นศูนย์บัญชาการใหญ่ของเหล่าผู้สูงอายุ เพราะสถานที่แห่งนี้คือ “*ที่ทำการชมรมผู้สูงอายุตำบลเมืองยาว*” กลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ถึงความเข้มแข็ง เป็นเสาหลักของชุมชน เป็นฟันเฟืองขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่างๆ ของท้องถิ่น ทั้งวัฒนธรรม สิทธิสวัสดิการสังคม การส่งเสริมอาชีพ การออมชุมชน ด้านสุขภาพอนามัย และเป็นความภาคภูมิใจของชาวตำบลเมืองยาว

ที่ทำการฯ แห่งนี้เดิมทีเป็นที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองยาวมาก่อน ภายหลังจากมีการยกระดับขึ้นเป็นเทศบาล ก็ได้ยกให้ชมรมผู้สูงอายุเข้ามาใช้สถานที่ เพราะทางเทศบาลได้ประจักษ์ถึงผลงานและความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ที่สามารถแปรเปลี่ยนเอาวัยวุฒิและประสบการณ์ ให้กลายมาเป็นพลังในการสร้างสรรค์ได้อย่างน่าอัศจรรย์ใจ จนเป็นที่มาของการถอดบทเรียนของชมรมผู้สูงอายุตำบลเมืองยาวในวันนี้

จากคำบอกเล่าของสมาชิกที่เป็นแกนนำของชมรมฯ ช่วยให้ภาพการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในอดีตชัดเจนขึ้น วัตถุประสงค์ของการรวมตัวเริ่มแรกเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนา เรียกกันว่า “*กลุ่มผู้สูงอายุหนุนวัด*” เป็นกลุ่มตามธรรมชาติที่มีการพบปะกันทุกวันพระและงานบุญตามประเพณี โดยมีวัดของแต่ละหมู่บ้านเป็นศูนย์กลาง ทำกิจกรรมร่วมกันไม่น้อยกว่าเดือนละ 4 ครั้ง ก่อให้เกิดความแน่นแฟ้น ซึ่งกลายเป็นฐานกำลังสำคัญในการพัฒนางานของชมรมผู้สูงอายุในเวลาต่อมา

เมื่อพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ได้ประกาศใช้ จึงมีการจัดตั้งกลุ่มเป็นทางการ โดย **นางมีบุญ บุรณจันทรานนท์** ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอห้างฉัตร ได้เข้ามาประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติฉบับนี้ พร้อมกับชักชวนให้กลุ่มผู้สูงอายุหนุนวัดสมัครเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุในระดับอำเภอ ซึ่งเป็นเครือข่ายสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย รูปแบบของกลุ่มผู้สูงอายุหนุนวัดจึงมีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น จัดตั้งเป็นชมรมเข้าร่วมทำกิจกรรมกับทางอำเภอ โดยผ่านการประสานงานของ **นายผัดแก้ว อภิชัย** ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากทางอำเภอให้เป็นประธานชมรมผู้สูงอายุในระดับตำบล

“ แม้จะมีการแต่งตั้งประธานชมรมผู้สูงอายุในระดับตำบล แต่การทำงานในแต่ละหมู่บ้านยังแยกกันอยู่เป็นแบบตัวใครตัวมัน ”

คำบอกเล่านี้สะท้อนลักษณะการทำงานของชมรมผู้สูงอายุฯ ในช่วงต้น

เรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติ

ปี พ.ศ.2551 “โครงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์” ซึ่งมีองค์การองค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศ (HelpAge International) มูลนิธิพัฒนาผู้สูงอายุ และ AgeNet จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินกิจกรรมด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยร่วมกับภาคีเครือข่ายภาครัฐในส่วนกลางและจังหวัดที่สนับสนุนงานด้านสุขภาพสังคมและเศรษฐกิจภายใต้โครงการเดียวกัน และได้รับการสนับสนุนจากกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) ได้เข้ามาเริ่มงานในพื้นที่ตำบลเมืองยาว บนพื้นฐานแนวคิดที่เชื่อมั่นในศักยภาพของผู้สูงอายุ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิก เจ้าหน้าที่ของทางโครงการได้ชักชวนให้กรรมการชมรมผู้สูงอายุยื่นมือในการทำงานที่ผ่านมาของชมรม แสวงหาสิ่งที่เป็นจุดเด่นของชุมชน และข้อติดขัดในการทำงาน รวมถึงการให้ข้อมูล/ความรู้ทั้งทางด้านสิทธิ กฎหมาย ช่องทางการประสานความร่วมมือ และคำแนะนำในบางโอกาส

จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันหลายต่อหลายครั้ง ช่วยให้ชุมชนมองเห็นภาพรวมการทำงานในช่วงที่ผ่านมา คณะทำงานด้านการบริหารจัดการที่ชัดเจนก็มีแค่ตัวประธาน คือนายผัดแก้วเพียงคนเดียว ที่คอยทำหน้าที่วิ่งประสานงานระหว่างทางอำเภอกับชุมชน ไม่มีผู้ช่วย อีกทั้งร่างกายของของเขาก็ไม่สู้จะแข็งแรง บางครั้งการประสานงานจึงไม่ทั่วถึง แต่ก็ได้พบจุดเด่นของชุมชนว่ามีบุคลากรผู้สูงอายุที่มีใจอาสา พร้อมทั้งจะทำงานเพื่อชุมชน อีกทั้งยังมีความคุ้นเคยและสายสัมพันธ์อันดีต่อกันตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นกลุ่มผู้สูงอายุในอนวัด และชุมชนเองก็มีความรักสามัคคีพร้อมที่จะทำงานร่วมกัน

เมื่อพูดคุยจนสามารถวิเคราะห์ถึงจุดเด่นจุดด้อยของชุมชนแล้ว จึงเห็นควรที่จะขยายความร่วมมือรวมกลุ่มกันในระดับตำบล ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อจะได้มีแนวร่วมและพลังในหลายๆ ด้าน ทั้งสิทธิ กฎหมาย และงบประมาณ เกิดเป็นเวทีประชุมร่วมกันของผู้นำของแต่ละหมู่บ้าน

สองวัยช่วยกัน สร้างสรรค์สิ่งใหม่

เพื่อแก้ไขจุดอ่อนในด้านการบริหารจัดการ และสนับสนุนให้การรวมกลุ่มในระดับตำบลเป็นรูปธรรม สมาชิกชมรมเห็นพ้องกันว่า ควรเริ่มจากการสร้างคณะกรรมการในระดับตำบลขึ้นมาก่อน แต่องค์ประกอบของกรรมการชุดใหม่นี้ แตกต่างไปจากกรรมการชมรมผู้สูงอายุรูปแบบเดิมๆ นั่นคือมีตัวแทนของคนรุ่นใหม่เข้ามา มีบทบาท ด้วยแรงหนุนจากโครงการเตรียมความพร้อมฯ ประกอบกับคนรุ่นใหม่ซึ่งมองเห็นศักยภาพของผู้สูงอายุ ก็มีจิตอาสาที่จะเข้ามาหนุนเสริมงานในส่วนที่ผู้สูงอายุไม่ถนัด

“ตอนแรกจะเอาแต่คนเฒ่าคนแก่จัดการกันเอง แต่ไปไม่ได้ จึงคิดชวนคนหนุ่มสาวมาช่วยกัน ซึ่งพอทำงานจริงแล้ว ก็เป็นการประสานที่ลงตัว ช่วยผลักดันให้งานราบรื่นและไปได้เร็วขึ้น”

นวล มาเปียง
ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ

“ในอดีตเทศบาลจัดงาน (วันผู้สูงอายุ) ให้ ซึ่งถือเป็นการริเริ่มที่ดี แต่บางกิจกรรมอาจไม่ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ ดังนั้นชมรมฯ จึงคิดกันว่าเราน่าจะมีส่วนร่วมในการจัดงานด้วย การร่วมกันคิดครั้งนี้เป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญในการร่วมมือกับเทศบาลในการจัดงานต่อเนื่องมาทุกปี”

วุฒิชัย ศรีราช
ประชาสัมพันธ์ของชมรมฯ

“เราอยากให้เขามีความรู้ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ให้แกกัน ก่อนหน้านั้นอยู่ตัวใครตัวมัน แต่จริงๆ แล้วจิตสำนึกของผู้สูงอายุทุกหมู่บ้าน เขาก็มีจิตใจอาสา อยากมีส่วนร่วม อยากให้ชุมชนเข้มแข็งเป็นทุนอยู่แล้ว พอมีคนมากกระตุ้น มันก็ช่วยจูงใจทำให้เกิดเป็นจริงได้” นางพรศรี เหล่าจันตา เลขาธิการชมรมฯ หนึ่งในคนรุ่นใหม่ในคณะกรรมการฯ และสมาชิกสภาเทศบาล (ส.ท.) เล่าถึงการทำงานของชมรมฯ

โครงสร้างคณะกรรมการชุดใหม่มีคณะกรรมการกว่า 20 คนจาก 15 หมู่บ้าน บ้านละ 1-2 คน เลือก นายนวล มาเปียง ซึ่งเป็นพ่อหลวงบ้านหมู่ 14 เป็นประธานใหม่ รองผู้ใหญ่บ้านเป็นรองประธาน เลือกมัคทายกให้มาทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ มีเลขานุการ เจริญญิมาช่วยกัน การคัดเลือกคณะกรรมการที่มีพื้นฐานมาจากผู้นำชุมชนนี้ ทำให้ได้กลไกใหม่ในการทำงานขับเคลื่อนชมรมผู้สูง

ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่ ผูกอุ้งตามใจผู้นอน

รูปธรรมหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความชัดเจนและเข้มแข็งของกลุ่มผู้สูงอายุตำบลเมืองยาวคือ การลุกขึ้นมาบอกกับทางเทศบาลว่าจะของบประมาณมาจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุด้วยตัวเองเมื่อปี พ.ศ.2552 เพื่อให้สมาชิกของชมรมและคนในชุมชนได้มีส่วนร่วม ตั้งแต่การออกแบบจัดงานให้ตรงตามความต้องการของคนเฒ่าคนแก่ มีความรู้สึกภูมิใจในตนเอง โดยจะขอใช้ศาลาเล็กๆ หน้าที่ทำการชมรมเป็นสถานที่จัดงาน แทนหอประชุมใหญ่ที่ทางเทศบาลเลือกให้ เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกและเอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุมากกว่า

สิ่งที่น่าสนใจคือ ตั้งแต่นั้นมาชมรมผู้สูงอายุก็ได้รับงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมวันผู้สูงอายุ ไม่น้อยกว่าปีละ 50,000 บาท ต่อเนื่องมาทุกปี

วันผู้สูงอายุของตำบลเมืองยาวจัดขึ้นในวันที่ 9 เมษายนของทุกปี วัดฤประสงค์ เพื่อให้คนหนุ่มสาวได้ตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุที่อยู่ร่วมในครอบครัวและชุมชน อีกทั้งยังหวังให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมที่สร้างความรู้สึกผ่อนคลาย และมองเห็นคุณค่าในตนเอง รูปแบบของงานมีกิจกรรมรดน้ำดำหัว พิธีสืบทอดผู้สูงอายุตามความเชื่อพื้นบ้าน และกิจกรรมบันเทิงเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถ อาทิ การประกวดเล่าคำขวัญ จ้อยขอ แข่งขันหัวเราะ และที่สำคัญคือมีการจัดผ้าป่าระดมทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มผู้สูงอายุด้วย

โครงสร้างคณะกรรมการชุดใหม่มีคณะกรรมการกว่า 20 คนจาก 15 หมู่บ้าน บ้านละคนสองคน เลือกพ่อหลวงนวล ซึ่งเป็นพ่อหลวงบ้านหมู่ 14 เป็นประธานใหม่ รองผู้ใหญ่บ้านเป็นรองประธาน เลือกมัคทายกให้มาทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ มีเลขา เจริญญิมาช่วยกัน การคัดเลือกคณะกรรมการที่มีพื้นฐานมาจากผู้นำชุมชนนี้ ทำให้ได้กลไกใหม่ในการทำงานขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รู้(ทัน)สิทธิ...กลยุทธ์สร้างความเข้มแข็ง

การเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไปของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุที่อาศัยคนสองวัยเป็นกำลังหลัก ผ่านการประชุมบ่อยครั้ง จนตกผลึกเป็นภาพสังคมสูงอายุในฝันร่วมกัน ต่างเห็นพ้องว่าการจะสร้างฝันนั้นจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้กับผู้สูงอายุทั้งในด้าน สังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ

กลยุทธ์ที่นำมาใช้คือ การนำความรู้เรื่องสิทธิมาเป็นตัวกระตุ้น ด้วยการสนับสนุนของโครงการเตรียมความพร้อมฯ ชุมชนได้ตั้งกรรมการ 15 หมู่บ้านเป็น **อาสาสมัครส่งเสริมสิทธิผู้สูงอายุ** ทำหน้าที่ส่งเสริมความรู้ในเรื่องสิทธิของผู้สูงอายุ คอยกระตุ้น ดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ 15 หมู่บ้าน ในเขตเทศบาลตำบลเมืองยาว โดยการนัดประชุมสัจจรไปตามหมู่บ้าน เพื่อให้ความรู้ในเรื่องสิทธิ 13 ข้อตาม พรบ. ผู้สูงอายุ พร้อมกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายชุมชน ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ฝึกเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประชาคมของหมู่บ้าน

พรศรีเล่าให้ฟังว่า “อาสาสมัครส่งเสริมสิทธิ ตรงนี้ไม่เฉพาะผู้สูงอายุ เรามีการประชุมตามหมู่บ้าน พูดเรื่องสิทธิ 13 ข้อ แล้วเอาเรื่องเศรษฐกิจ เรื่องสังคม เรื่องสุขภาพมาร่วมด้วย เชื่อมโยงหากัน มันจะมีกิจกรรมเกิดขึ้นเยอะ” กลยุทธ์ดังกล่าวทำให้เกิดโครงการต่างๆ แดกกิ่งก้านสาขาออกไป ทั้งกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มพวงหรีด ที่ช่วยให้ชุมชนไม่ต้องออกไปซื้อหาจากนอกหมู่บ้านเวลามีงานศพ

โครงการออกกำลังกายรักษาสุขภาพ ตรวจสุขภาพร่วมกับทางโรงพยาบาล สุขภาพตำบล ออกเยี่ยมให้กำลังใจผู้สูงอายุ คนป่วย คนพิการ รวมถึงกองทุนดูแลสวัสดิการคนในชุมชน ที่ทางชมรมผู้สูงอายุริเริ่มจากแนวคิดในการพึ่งตัวเอง โดยเริ่มจากการออมเงินเพื่อเก็บไว้ใช้ในยามเจ็บป่วย จนสามารถพัฒนาเป็นกองทุนที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเกิด ตาย เจ็บป่วย เข้าโรงพยาบาล ผลงานเป็นที่ยอมรับจนได้รับการสนับสนุนทั้งจากหน่วยราชการ และองค์การปกครองท้องถิ่น จนสามารถขยายผลดูแลสมาชิกได้ทุกกลุ่มในตำบลทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัดเฉพาะเพียงกลุ่มสมาชิกผู้สูงอายุเท่านั้น

“อาสาสมัครส่งเสริมสิทธิ ตรงนี้ไม่เฉพาะผู้สูงอายุ เรา มีการประชุมตามหมู่บ้าน พูดเรื่องสิทธิ 13 ข้อ แล้วเอาเรื่องเศรษฐกิจ เรื่องสังคม เรื่องสุขภาพมาร่วมด้วย เชื่อมโยงหากัน มันจะมีกิจกรรมเกิดขึ้นเยอะ”

พรศรี เหล่าจันตา
เลขาธิการชมรมผู้สูงอายุตำบลเมืองยาว

เพื่อนช่วยคิด...มิตรใกล้ตัว

ตลอดระยะเวลา 4 ปีที่โครงการเตรียมความพร้อมฯ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนและส่งเสริมให้ชมรมผู้สูงอายุได้ใช้และพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานได้เต็มที่ ทั้งในด้านการเพิ่มพูนความรู้ (โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิ) และการพัฒนาศักยภาพ เช่น การเขียนโครงการ แต่ในการขับเคลื่อนและสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน จำเป็นต้องหาแนวร่วมมารวมพลังกับชมรมผู้สูงอายุ ดังนั้นภาระงานสำคัญอีกด้านหนึ่งคือ การเชื่อมโยงผู้สูงอายุเข้ากับภาคีอื่นๆ อาทิ เครือข่ายด้านสุขภาพ เครือข่ายสวัสดิการ หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานยุติธรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคม เพื่อให้ชมรมผู้สูงอายุได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และแหล่งสนับสนุนอื่นๆ ทั้งงบประมาณ วิทยากร กระบวนการฝึกอบรม โดยเฉพาะการประสานกับ

“สักวันหนึ่งเราก็จะเป็นผู้สูงอายุ การทำสิ่งเหล่านี้เท่ากับเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับตัวเอง งานเหล่านี้จะไม่หายไปเพราะผู้สูงอายุคือฐานที่สำคัญของชุมชน”

พิเดช สุนันตา
นายกเทศมนตรีเทศบาล
ตำบลเมืองยาว

“ครั้งแรกที่มาทำก็รู้สึกว่ามันจุกจิก เงินก็ไม่มี แต่พอได้ทำนั้นนิดนี้หน่อย มันได้กำลังใจ เดียวนี้เวลาเป็นตัวแทนชมรมฯ ไปประชุมอบรมที่ไหน คนเขาจะเข้ามาทักทายเราก่อน ทั้งๆ ที่เราไม่รู้จักเขา”

นวล มาเปียง
ประธานชมรมผู้สูงอายุ
ตำบลเมืองยาว

หน่วยงานในพื้นที่อย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งสนับสนุนที่อยู่ใกล้ตัวชมรมผู้สูงอายุมากที่สุด

แนวทางการดำเนินกิจกรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วม ช่วยสร้างเสริมบรรยากาศของการทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้บุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ ได้คลุกคลีกับชมรมผู้สูงอายุ เกิดความเข้าใจธรรมชาติของผู้สูงอายุ เห็นและยอมรับในศักยภาพมากขึ้น ซึ่งส่งผลเชิงบวกทั้งในด้านความสัมพันธ์ ทัศนคติที่ดีต่อกัน การทำงานมีประสิทธิภาพและการประสานงานเป็นไปอย่างราบรื่นขึ้น ช่วยลดขั้นตอนการทำงาน เช่น การขอใบรับรองความพิการเพื่อขอรับเงินช่วยเหลือจากทางเทศบาล

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้โดยง่ายคือ การที่บุคลากรของชมรมเข้าไปมีส่วนร่วมและบทบาทหน้าที่ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนหนึ่งก็คือลูกหลานของคนในชุมชน ทำให้เกิดการประสานงานด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด การสื่อสารแบบไม่ต้องเป็นทางการ และความรู้สึกร่วมในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน

ผลิดอก ออกผล

หลากหลายทักษะที่สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และความภาคภูมิใจของผู้สูงอายุที่มีคนอื่นมองเห็นถึงคุณค่าและศักยภาพของของชมรมฯ ภายใต้สภาพการทำงานที่แม้จะไม่มีค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงิน แคมบางครั้งอาจต้องควักเนื้อตัวเอง แต่ความรู้สึกของคนทำงานที่ **ได้อยู่อย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี** กลายเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงและพลังในการผลักดันที่เข้มแข็ง ภูมิปัญญาและคุณค่าในตัวผู้สูงอายุได้กลับมามีที่ยืนในวิถีชุมชน คนสูงอายุหลายท่านที่มีความรู้ทางดนตรี เช่น สะล้อ ซอ ซึง ด้านการจักสาน หรืออื่นๆ ก็ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรสอนเด็กๆ ส่งผลดีทั้งในด้านจิตใจ การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นการสานสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัย

รูปธรรมของดอกผลที่ออกเฝยจากการขับเคลื่อนงานของชมรมผู้สูงอายุ อันเกิดจากน้ำพักน้ำแรงกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนนั้นเห็นได้ชัด เมื่อได้ไปเรียนรู้ดูงานที่ไหนเรื่องอะไร ก็กลับมาถึงมือทำ ช่วยกันบริหารจัดการ จัดสรรงบประมาณที่ได้รับ การสนับสนุนจากแหล่งทุนที่หลากหลาย จนสามารถพัฒนาปรับปรุงที่ทำการชมรมผู้สูงอายุ จนมีห้องนวด ห้องอบสมุนไพร ห้องสหกรณ์ที่เป็นที่เก็บดอกไม้ประดิษฐ์ ศูนย์ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นที่ทำการของกลุ่มอาชีพ รวมถึงศูนย์ให้คำปรึกษาด้านกฎหมายแก่ผู้สูงอายุและบุคคลทั่วไป เป็นผลงานรูปธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการทำงานของชมรมฯ เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิก

ส่วนประโยชน์และความมั่งคั่งอันเป็นผลจากการสร้างความเข้มแข็งของชมรมในมุมมองของคนทำงาน อาจแยกมองเป็นส่วนๆ เพื่อให้สะดวกต่อการประเมินความก้าวหน้า และการต่อยอดของชุมชนในด้านต่างๆ ดังนี้

“เมื่อก่อนเราไปขอ
ประมาณหน่วยงานอื่นๆ
ก็ไม่ค่อยได้ เดี่ยวนี้เขาชวน
ให้เราไปเอา หรือไม่ก็เอามา
ให้ถึงที่”

พรศรี เหล่าจันตา
เลขาฯชมรมผู้สูงอายุตำบลเมืองยาว

“เราทำองค์กรผู้สูงอายุให้
เข้มแข็งแล้ว เมื่อเข้าสู่สังคม
สูงอายุ ผมเชื่อว่าสวัสดิการ
(งานกองทุน) ตรงนั้นจะต้อง
ตกถึงลูกหลานสืบต่อไป”

พิเดช สุนันตา
นายกเทศมนตรีเทศบาล
ตำบเมืองยาว

“เมื่อก่อนเราคิดเองว่าจะเอา
โครงการไปให้เขา แต่เดี๋ยวนี้
เขาเสนอขึ้นมาที่เทศบาล”

เมฐิณี เมืองมาหล้า
บุคลากรเทศบาลตำบลเมืองยาว

“ชมรมเข้มแข็งสมาชิกได้
ประโยชน์มากขึ้น เรื่องสิทธิ
ความเอื้ออาทรช่วยเหลือกัน
การเหลียวแลเอาใจใส่ ของ
ผู้นำชุมชน”

ศรีนวล เมืองมาหล้า
สมาชิกชมรม

- **ด้านสังคม** การเข้ามาของโครงการฯ ทำให้การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเข้มแข็งขึ้น ภาพสะท้อนจากการจัดงานวันรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในอดีตแต่ละหมู่บ้าน แยกกันจัดกิจกรรม พัฒนามาเป็นกิจกรรมร่วมกันในระดับตำบล โดยการออกแบบกิจกรรมตามความต้องการของชมรมเองดังที่ได้กล่าวมา และอีกหลากหลายกิจกรรม การมีส่วนร่วมในประชาคมหมู่บ้านและการกำหนดแผนพัฒนาขององค์กรท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่า ชุมชนเองก็ได้เรียนรู้ถึงพลังของการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง สร้างการยอมรับและอำนาจต่อรองกับหน่วยงานต่างๆ
- **ด้านการใช้สิทธิ** เป็นอีกหนึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน ผู้สูงอายุเข้าใจถึงสิทธิประโยชน์ตาม พ.ร.บ.ผู้สูงอายุ และเรียนรู้ที่จะใช้สิทธิที่ตนมีอยู่ ตัวอย่างเช่น ผู้สูงอายุกล้าเรียกร้องสิทธิในการรับบริการด้านสุขภาพโดยใช้ช่องทางด่วน โดยเฉพาะกรณีผู้สูงอายุที่ชราภาพมากหรืออาการสาหัส การขอยกเว้นค่าบัตรผ่านเข้าชมสวนสัตว์ เป็นต้น
- **ด้านการเท่าทัน** การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุรู้เท่าทันรู้ความต้องการของตน รู้สิทธิ รู้จักแหล่งทุนหรือผู้สนับสนุน อย่างเช่น ก่อนหน้านี้ไม่มีใครรู้และสนใจงบประมาณทางด้านสุขภาพที่จัดสรรจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) แต่พอได้รับข้อมูลมากขึ้น ระบุว่าสิทธิในการขอรับเงินทุนนั้นมาพัฒนาให้เกิดโครงการใหม่ๆ ทั้งโครงการงดเหล้า ตรวจสุขภาพ ตัดแว่น ส่งเสริมสุขภาพจิต หลายโครงการสามารถเป็นเป็นโครงการต่อเนื่อง เช่น โครงการสุขภาพฟัน โครงการแว่นสายตาที่ได้ทำติดต่อกัน 2 ปี
- **การพัฒนาศักยภาพ** เมื่อผู้สูงอายุรู้สิทธิ เรียนรู้วิธีการเขียนโครงการ ช่องทางในการพัฒนาตัวเองก็เพิ่มมากขึ้น เห็นได้จากความหลากหลายของโครงการ และจำนวนกิจกรรมที่ได้รับสนับสนุน เช่น โครงการปลูกผัก โครงการพาไปเที่ยว หรือแม้แต่เรื่องการผลิตสื่อ ชมรมผู้สูงอายุก็สามารถหาทุนมาทำโครงการผลิตสื่อได้เป็นผลสำเร็จ
- **ด้านการประสานงานในชุมชน** ความเข้มแข็งและกิจกรรมของทางชมรมผู้สูงอายุที่โดดเด่น ขยายผลไปสู่กลุ่มอื่นๆ ในชุมชน ทั้งกลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่ม ชรบ.(ชุดรักษาความปลอดภัยภายในหมู่บ้าน) มีการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย การประสานงานจึงง่ายและราบรื่นขึ้น ส่งผลให้กลุ่มต่างๆ เหล่านี้พลอยเกิดความเข้มแข็งขึ้นด้วย
- **การสร้างการยอมรับและเครือข่าย** ดอกผลที่เกิดจากความเข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็นการจัดการกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ หรือรางวัลต่างๆ มีส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้ชมรมเป็นที่รู้จักของคนภายนอกมากขึ้น ได้รับการยอมรับมากขึ้น และได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาคราชการและภาคประชาชน ง่ายขึ้น จึงช่วยเพิ่มช่องทางในการประสานงานกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่มีอยู่ ทั้งในพื้นที่และภายนอกไม่เฉพาะเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ

“เดี๋ยวนี้ชุมชนและผู้นำจะมา
ปรึกษาหารือผู้สูงอายุมาก
ขึ้นในการจัดกิจกรรม ให้
ผู้สูงอายุเป็นแกนนำตัดสินใจ
ในการจัดกิจกรรมเกี่ยว
กับชมรมและผู้สูงอายุโดย
เฉพาะงานประเพณีต่างๆ”

น้อย ไชยพรม
สมาชิกชมรม

“โครงการทุกระดับจะต้องต่อ
เนื่องมันถึงจะยั่งยืน อย่างเรา
เป็นช่างเย็บผ้า ระหว่างที่ยัง
ทำอยู่เราก็ทำได้ แต่ถ้าทิ้งไป
สักช่วงก็ลืม...”

พรศรี เหล่าจันทา
เลขาฯ ชมรมผู้สูงอายุตำบลเมืองยาว

แตกหน่อ ต่อยอด ยั่งยืน

แม้โครงการเตรียมความพร้อมฯ จะสิ้นสุดเมื่อสิ้นปี พ.ศ.2554 แต่ผลจากการ
ทำงานได้สร้างความเข้มแข็งให้กับชมรมผู้สูงอายุ เป็นฐานกำลังสำคัญในการขับเคลื่อน
กิจการของชุมชนในระยะต่อไป โดยด้านหนึ่งชมรมผู้สูงอายุได้ส่งตัวแทนเข้าร่วม
ประชุมกำหนดแผนพัฒนาชุมชนร่วมกับทางเทศบาล พร้อมนำเสนอให้บรรจุ
ความต้องการในแต่ละด้านของชุมชนเข้าไปอยู่ในแผนงานของเทศบาล เช่น ใน
ด้านสังคมขอการสนับสนุนอาสาสมัครส่งเสริมสิทธิ ด้านสุขภาพขอการสนับสนุน
เรื่องการออกกำลังกาย ด้านอาชีพขอการสนับสนุนอาชีพทำดอกไม้ประดิษฐ์
จักสาน และการเพาะกล้าสัก แม้ข้อเสนอเหล่านี้จะยังไม่ได้รับการตอบรับที่
ชัดเจน แต่ด้วยสายสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นจากการทำงานร่วมกันระหว่างเทศบาล
ตำบลเมืองยาวกับชมรมผู้สูงอายุ และความสำคัญในฐานะคณะแนวเสียงกลุ่ม
ใหญ่ คงพอช่วยให้อุ่นใจในระดับหนึ่งว่า ทางเทศบาลจะร่วมดูแลและสนับสนุน
โครงการของผู้สูงอายุสืบไป

ในอีกด้านหนึ่ง กลุ่มแกนนำของชมรมได้มีการปรึกษาหารือถึงก้าวต่อไปของชมรม
หลังจากระการทำงานของโครงการเตรียมความพร้อมฯ ได้สิ้นสุดลง จึงมีหลากหลาย
คำถามหลายความคิดเกี่ยวกับความต่อเนื่องของโครงการที่มีอยู่ในตอนนี้ และสิ่ง
ใหม่ที่ยากจะให้เกิด มีการพูดถึงงานระดมทุน เช่น การจำหน่ายสลากเลขท้าย
สามตัวแบบที่องค์การทหารผ่านศึกทำ เพราะเห็นว่าทุนเป็นปัจจัยสำคัญประการ
หนึ่งในการที่จะทำงานอย่างต่อเนื่อง

ภาพฝันที่กลุ่มแกนนำของชมรมผู้สูงอายุหวังว่าจะเกิดขึ้น นอกเหนือจากการ
สนับสนุนในด้านต่างๆ ก็คือ “การได้เห็นคนรุ่นใหม่เข้ามารับช่วง สืบทอดงาน
แทนที่คนรุ่นเก่าที่นับวันสังขารก็จะโรยรา เพื่อสร้างสิ่งใหม่ๆ ให้กับชมรมผู้สูง
อายุและชุมชน”

องค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศ (HelpAge International)

6 ซอย 17, ถ.นิมมานเหมินทร์, ต.สุเทพ, อ.เมือง, จ.เชียงใหม่ 50200

โทรศัพท์: 0-5322-5440 โทรสาร: 0-5322-5441

hai@helpageasia.org, www.helpage.org